

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ємцева Г.Ф., ст.викладач каф. прикладної економіки НУХТ

Стан навколишнього природного середовища в промислових регіонах та мегаполісах України як і раніше залишається складним. Пожвавлення економіки, що намітилося після першої хвилі економічної кризи, вже зараз загрожує загостренням екологічного стану в країні. Очевидно, що традиційна модель економічного росту до теперішнього часу вичерпала свої можливості й може бути охарактеризована як екологічно нестійка.

Адміністративно-правові і економічні методи державного регулювання, за допомогою яких намагалися на протязі не одного десятиліття вирішити екологічні проблеми в промисловості, не привели до помітного поліпшення стану навколишнього природного середовища й стали фактором ослаблення економічної стабільності підприємств. Тому існує необхідність розробки принципово нових підходів до вирішення екологічних проблем, які б дозволили забезпечити поєднання економічної й екологічної стабільності промислових підприємств. Досвід закордонних і ряду вітчизняних підприємств свідчить про те, що таке поєднання може забезпечити екологічний менеджмент. Тільки за рахунок підвищення технологічної дисципліни й загальної культури виробництва цей тип управління промисловим підприємством надасть можливість майже на третину зменшити природоємність виробництва й скоротити негативний вплив на стан навколишнього природного середовища. Не випадково на Міжнародній конференції по охороні навколишнього середовища в Ріо-де-Жанейро в 1992 р. екологічний менеджмент визнаний «ключовою домінантою стійкого розвитку й вищим пріоритетом промислової діяльності».

Нажаль дотепер сутність екологічного менеджменту не знайшла належного відбиття в економічній науці, відсутнє достатнє науково-методичне

забезпечення даного типу управління, немає робіт, які б розглядали екологічний менеджмент як фактор еколого-економічної стабільності промислового підприємства. Одним з перешкод його впровадження на промислових підприємствах є не досить чітке розкриття його сутності. Дотепер в економічній літературі домінує підхід, що ототожнює екологічний менеджмент і екологічне управління. Під екологічним менеджментом необхідно розуміти економічно ефективне управління екологічними складовими підсистемами підприємства, які спрямовані на запобігання забруднення навколишнього природного середовища протягом усього життєвого циклу як самого виробництва так і виробленої продукції.

До факторів, що впливають на процес впровадження екологічного менеджменту доцільно відносити: особливості виробленої продукції (насамперед її хімічний склад); особливості виробничо-технологічних процесів; готовність керівників підприємства і його співробітників до введення системи екологічного менеджменту; вимоги з боку екологічного законодавства країни та позицію громадськості.

Проведений аналіз ряду промислових підприємств свідчить про їхню неготовність до впровадження (організації) системи екологічного менеджменту в силу відсутності таких умов як: не доступність адекватних версій ISO 14000; відсутність сприяння з боку зацікавлених суб'єктів та сторін; не розробленість методичної бази екологічного менеджменту й аудиту; відсутність відповідних кадрів (фахівців в області екологічного менеджменту); відсутність (у більшості випадків) розуміння вигідності екологічного менеджменту працівниками підприємства; позиція вищого керівництва, що перешкоджає реалізації екологічного менеджменту.

До внутрішніх й зовнішніх умов, що сприяють становленню екологічного менеджменту на підприємстві можна віднести наступні: мотиви впровадження екологічного менеджменту; наявність екологічного маркетингу та екологічного моніторингу; співробітництво із зацікавленими в екологічних аспектах

діяльності підприємства суб'єктами; забезпечення (підвищення) еколого-економічної стабільності.

Для впровадження екологічного менеджменту на промислових підприємствах необхідно створити службу екологічного менеджменту, із чітким визначенням її прав і обов'язків, організувати систему доступу співробітників служби до необхідної внутрішньої й зовнішньої інформації, інформувати зацікавлених в екологічній діяльності підприємства суб'єктів про плани впровадження на ньому екологічного менеджменту, розробити й затвердити програму екологізації виробництва підприємства, розробити механізм реалізації цієї програми, включаючи систему стимулювання працівників підприємства.

Оскільки, на теперішній час, доводиться говорити про початкові етапи становлення екологічного менеджменту, то представляється необхідним визначення його рівня шляхом врахування повноти реалізації функцій екологічного менеджменту. Доцільно ранжувати функції екологічного менеджменту залежно від галузевої приналежності, розміщення підприємства, рівня його соціально-економічного й екологічного розвитку. Реальне значення рівня екологічного менеджменту, зокрема, його наближення до нормативного, повинне сприяти своєчасному вживанню заходів по коригуванню процесу становлення й розвитку системи екологічного менеджменту на даному підприємстві. Рівень екологічного менеджменту може бути використаний при наданні підприємству пільг, кредитів і дозволяє забезпечити диференційований підхід у застосуванні державними природоохоронними органами регулюючих заходів, насамперед, бюджетно-податкових, стосовно промислових підприємств.

Впровадження екологічного менеджменту у практику управління підприємством вплине на вдосконалення еколого-економічного управління ним, буде сприяти стабілізації й розвитку української промисловості.